

POLITIET
HORDALAND POLITIDISTRIKT

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 Oslo

HORDALAND POLICE DISTRICT

Deres referanse:
201604978

Vår referanse:
201607500-2 008

Sted, Dato
Bergen, 27.01.2017

HØRING - POLITIETS ADGANG TIL BRUK AV TVANG VED RANSAKING AV DATASYSTEM FOR Å FÅ TILGANG VED BIOMETRISK AUTENTISERING

Høringsnotatet er sirkulert i Vest politidistrikt, og det er innhentet synspunkt fra enkelte som til daglig møter utfordringene med mobiltelefoner som er sikret med lås som krever biometrisk autentisering.

Behovet for endringer i straffeprosessloven, plassering og utforming av bestemmelsen, og hvem den skal omfatte

Tilbakemeldingen fra de som er forespurt er at de ikke klarer å sikre bevis som "noen" [regelmessig siktede] har prøvd å beskytte på denne måten, og at de derfor trenger en slik hjemmel raskt for å få tilgang til beviser av interesse. Samtidig erkjennes at man står maktesløs der adgangen er låst med en autentiserings-kode som eksempelvis er memorert.

I praksis ønsker man her å innføre hjemmel som skal tvinge siktede og andre til å medvirke til å låse opp en fysisk lås som er kodet med bruk av vedkommende sitt fingeravtrykk. Typiske steder vil være mobiltelefoner og andre elektroniske kommunikasjons- og lagrings-medium, slik ordlyden umiddelbart tilsier. I utgangspunktet kan dette synes tilforlatelig, men det savnes likevel en nærmere drøfting og vurdering av verdien av en slik hjemmel i lys av mulige motforestillinger.

Forholdet til selvinkrimineringsvernet som utledes fra EMK artikkel 6 nr. 1 er drøftet to siste avsnitt i pkt. 3.2. i høringsbrevet, og i NOU 2016 : 24 pkt. 14.3.6. Spørsmålet er om dette bør utredes grundigere. I avgjørelsen i Rt. 2011, s. 800, pkt. 40 og 41, er det med henvisning til avgjørelser i EMD uttalt:

"...retten til å forholde seg taus og til ikke å inkriminere seg selv, ligger innenfor kjerneområdet i begrepet rettfærdig rettergang i artikkel 6, og at disse rettighetene har til formål å unngå rettsfornektelse og å ivareta de hensyn bestemmelsen mer allment skal ivareta.

....

EMD viser også til at disse hensynene blant annet er begrunnet i et ønske om å beskytte siktede mot uakseptabel tvang, og at beskyttelsen mot selvinkriminering særlig forutsetter at påtalemyndigheten ikke kan oppfylle sin bevisbyrde ved å ty til bevis som er fremskaffet ved tvang eller undertrykkelse i strid med siktedes vilje."

Hordaland politidistrikt

Hordaland politidistrikt
Post: Postboks 285 Sentrum, 5804 BERGEN
Besøk: Allehelgensgate 6

Tlf: 55 55 63 00
Faks: 55 55 65 50
E-post:
post.hordaland@politiet.no

Org. nr.: 983998461
Giro:
www.politi.no

Forholdet til reglene om bevisforbud bør også drøftes nærmere. Det er fremmet forslag om at det i kapittelet om beslag skal henvises til den foreslåtte § 199 "så langt den passer". I praksis kan dette åpne for tvangsmessig bruk av biometrisk autentisering overfor "enhver" for å åpne låser som beskytter ethvert datasystem. Det framgår ikke av forslaget at man har søkt å problematisere hvordan dette vil virke f.eks. i relasjon til straffeprosessloven § 204 (siktete har eksempelvis fått oversendt og lagret data som kan tjene til bevis mot seg selv fra sin lege, prest eller advokat), eller i forhold til straffeprosessloven §§ 122 og 123 (Det er beslaglagt en telefon som bare kan låses opp med fingeravtrykk fra et vitne som er fritatt for vitneplikt, og telefonen inneholder bevis for det vitnet ikke vil forklare seg om, eksempelvis vitnets dagboknotat som det ikke vil utlevere). Slik lovforslaget er utformet kan det oppstå uklarhet om det gir hjemmel til å bruke tvang for å sikre bevis som vitnet ellers kan nekte å forklare seg om. Av NOU 2016 : 24¹ framstår det som tvang skal kunne brukes også mot vitner som har forklaringsfritak, hvilket antas å kunne aktualisere flere problemstillinger.

Forslaget nå er avgrenset til å gjelde adgang til "datasystem", men det kan nok med fordel presiseres nærmere hva begrepet omfatter. En generell adgang til å tvinge noen til biometrisk autentisering for å gi adgang til et "sted eller datasystem", slik det er foreslått i ny straffeprosesslov § 14-6, synes svært vidt, og bør nok undergis en grundig utredning og høring. Herunder bør det foretas en presisering og avgrensing av hva som er et "sted" eller "datasystem" i lovens forstand.

Vi vet lite om hvordan, eller på hvilke steder, vi vil lagre våre data i framtiden. La oss for enkelhets skyld legge til grunn at våre tanker og sanseintrykk består av data som fanges opp av kroppens sensorer, transporteres av nerveimpulser, og lagres og bearbeides i hjernen. Det er trolig bare et tidsspørsmål når resultat av forskning kan gjøre oss i stand til å lagre og bearbeide slike data på helt andre måter og steder enn vi kjenner i dag. Det er nærliggende å se for seg at mange vil velge å beskytte slike data med en eller annen form for biometrisk lås som er unik for den det gjelder, og for tilgang til ens eget legeme kan biometrisk autentisering kanskje være eneste mulige beskyttelse.

Hvem bør gis kompetanse

Den foreslåtte lovhjemmelen har sider mot selvinkrimineringsvernet i EMK og skranker oppstilt i grunnloven. En beslutning om bruk av tvang krever forholdsmessighetsvurderinger der mange ulike hensyn gjør seg gjeldende med ulik styrke. Det er til dels kompliserte avveininger som må gjøres individuelt for hvert tilfelle. Bruk av tvang bør derfor bare kunne skje etter forutgående domstolsprøving. Trolig vil politiet for de aller fleste praktiske tilfeller ha mulighet til å sikre objektet/stedet som ønskes låst opp inntil retten har avgjort spørsmålet om å tillate bruk av tvang.

Det kan likevel tenkes situasjoner som er tidskritiske, og der bevis som er beskyttet av lås som krever biometrisk autentisering kan gå tapt om låsen ikke åpnes innen en bestemt tid. For slike tilfeller bør påtalemyndigheten gis fullmakt til kunne treffe beslutning om å åpne låsen og "fryse" innholdet i påvente av rettens avgjørelse av om beviset kan sikres med bruk av tvang.

---

¹ NOU 2016 : 24, merknadene til foreslått § 14-6, kapittel 30 på s. 599

Forslag

Det er flere spørsmål som bør utredes og avklares nærmere før man vedtar en lov som foreslått. Spørsmålet er om behovet for lovendring er så påtrengende at rettsstaten ikke har tid til å avvente en grundigere utredning i forberedelsen av ny straffeprosesslov.

Loven bør utformes i et framtidsrettet perspektiv, og slik at man har vurdert alle de prinsipielle sidene ved aktuelle inngrep i en større sammenheng. Som tidligere lovgivning innenfor strafferettspleien bør loven utformes slik den er anvendelig også på tilfeller og situasjoner som ikke ennå har oppstått eller kan forutsies i dag.

"Strafferettslige og straffeprosessuelle grunnverdier utviklet gjennom mange tiår bør tas vare på og videreutvikles. Det vil være en styrke for de nordiske land om morgendagens kriminalitet kan bekjempes med hovedbasis i gårsdagens regler"²

De som ønsker å skjule sine data velger nok metoder de tror politiet ikke kan bryte. Om lovforslaget vedtas, må vi anta at disse vil gå over til andre måter å låse aktuelle enheter på. I første rekke er det nærliggende å se for seg at de vil gå tilbake til å bruke mønster eller tallkoder, og da er vi praksis tilbake der vi var før fingeravtrykksautentisering ble vanlig mulighet.

Ad Hoc-lovgivning for å avhjelpe en konkret problemstilling som har aktualisert seg i tiden, uten at forslaget og dets virkninger er vurdert og drøftet i et mer helhetlig og prinsipiell kontekst, kan gi utilsiktede virkninger og påkaller varsomhet. Særlig gjelder dette for lovgivning som har en side mot områder der borgerne er gitt et sterkt vern mot inngrep gjennom Grunnloven og EMK. For at loven skal være enkel å forstå og praktisere, bør den for slike tilfeller utformes slik at den er harmonisert og avgrenset innenfor de skrankene som gjelder, og ikke slik at rekkevidden må avgrenses gjennom tolkning eller ved å konstatere motstrid med de aktuelle skrankene.

Uten nærmere og grundigere utredning, bør lovhjemmelen – for tilfelle at man finner at man ikke kan avvente utfallet av forslaget til ny straffeprosesslov - avgrenses til noen helt konkrete og praktiske type-tilfeller som blir navngitt og spesifisert slik vi kjenner dem i dag (eksempelvis elektronisk lås til hus, lås til datamaskin og mobiltelefon).

---

² Riksadvokat Tor-Aksel Busch i artikkelen "Moderne kriminalitet – tradisjonell rettergang.

Med hilsen

Per Johan Askevold
Politiadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:
Per Johan Askevold
Politiadvokat
Telefon: 55556300